

بررسی اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی

فرزانه منجزی^۱، دکتر عبدالله شفیعی‌آبادی^۲، دکتر منصور سودانی^۳

چکیده

زمینه و هدف: یکی از اقدامات اولیه بهداشت روانی، رضایت زناشویی و مساعدسازی محیط خانوادگی است، از این رو به عنوان هدف پژوهش لحاظ گردید.

مواد و روش‌ها: این مطالعه از نوع نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون و پیگیری با گروه شاهد بود. جامعه آماری تحقیق ۶۰ زوج شهر اصفهان بودند که برای حل مشکلاتشان داوطلب شدند در این برنامه شرکت کنند. ملاک انتخاب زوجین با طول مدت ازدواج ۳-۷ سال بودند. ابزار مورد استفاده پرسش‌نامه ۴۷ سؤالی رضایت زناشویی Enrich بود. نمونه مطالعه ۳۰ زوج بود که کم‌ترین نمره را در پیش‌آزمون گرفتند. هر دو گروه آزمایش و شاهد ۱۵ زوج بودند، که به طور تصادفی انتخاب شدند. گروه آزمایش به مدت ۶ هفته در برنامه مهارت ارتباطی شرکت کردند، جلسات هفتگی ۱/۵ ساعت بوده است. در پایان برنامه مقیاس رضایت زناشویی برای هر دو گروه اجرا و آزمون پیگیری، یک ماه بعد انجام شد. به منظور تجزیه و انجام داده‌ها از تحلیل کواریانس (MANCOVA) استفاده شد.

یافته‌ها: اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی بر رضایت زناشویی زوج‌ها در پس‌آزمون و پیگیری مؤثر بوده است ($P < 0/05$). همچنین بین نمرات پیش‌آزمون با پس‌آزمون و پیگیری گروه مداخله تفاوت معنی‌داری مشاهده شد.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود که در مشاوره زناشویی از سبک ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی برای افزایش رضایت زناشویی استفاده کنند.

واژه‌های کلیدی: ارتباط زناشویی، رضایت زناشویی، تجانس مذهبی، ارتباط اسلامی، نگرش‌های مذهبی.

نوع مقاله: پژوهشی

پذیرش مقاله: ۹۰/۱۰/۴

دریافت مقاله: ۹۰/۳/۹

مقدمه

آن‌ها بسیار مؤثر است (۱). ارتباط در تعیین رضایت زناشویی و ایجاد روابط نزدیک و صمیمیت بین زوجین نقش مهمی بازی می‌کند. وجود نقص در برقراری ارتباط به آشفتگی رابطه منجر می‌شود. زندگی اغلب زوج‌ها به دلیل فقدان مهارت‌های ارتباطی و سبک ارتباط ناسالم به یک رابطه موازی و بدون صمیمیت می‌انجامد (۲).

صمیمیت زوجین در حد قابل قبول و انتظار، موجب

اولین جوانه‌های ارتباط بین انسان‌ها، در حریم خانواده پدیدار می‌شود و بهترین خاستگاه روابط سالم، خانه و خانواده می‌باشد. رابطه خوشایند و آرام‌بخش زن و شوهر نه تنها مناسب‌ترین بستر رشد و شکوفایی و تعالی شخصیت آن‌ها را فراهم می‌نماید، بلکه چنین رابطه‌ای از نیازهای ضروری فرزندان نیز به شمار می‌رود و به نوبه خود در رشد و تعالی

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مشاوره، واحد علوم و تحقیقات خوزستان، دانشگاه آزاد اسلامی، خوزستان، ایران. (نویسنده مسؤول) Email: fm.esfahani@gmail.com

۲- استاد، گروه مشاوره، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، تهران، ایران.

۳- دانشیار، گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، خوزستان، ایران.

ایجاد انس و آرامش روانی (اعراف- ۱۸۹) زوجین می‌باشد. ارضای نیازهای روحی و روانی از دیگر آثار یک ارتباط سالم زناشویی است و کاهش خواسته‌های بی‌جا، که دلیل آن کمبودهای عاطفی، خودخواهی‌ها و ناآشنایی با مشکل یکدیگر است. در روابط سالم، خودخواهی‌ها جای خود را به دگرخواهی می‌دهد. از دیگر آثار روابط سالم همسران، تعالی و تکامل فکری، دینی و اخلاقی همسران است. کاهش اختلاف خانوادگی، کاهش نابهنجاری‌ها و کاهش طلاق از دیگر آثار ارتباط زناشویی سالم از دیدگاه اسلام می‌باشد (۷).

مذهب سیستم سازمان یافته‌ای است از باورها شامل ارزش‌های اخلاقی، رسومات، مشارکت در جامعه دینی برای اعتقاد راسخ‌تر به خدا یا یک قدرت برتر است. باورهای مذهبی شیوه مؤثری برای مقابله با مصایب، تجارب دردناک و نشانه‌های بیماری است. همچنین در زمان مشکلات و ناراحتی‌ها بر چگونگی روابط انسانی اثر می‌گذارند. باورهای مذهبی اعضای یک خانواده می‌تواند بر شیوه ارتباط آن‌ها با یکدیگر و حفظ جایگاه و مرزهایی که بین اعضای خانواده وجود دارد، تأثیر زیادی داشته باشد (۸).

از شرایط ازدواج در اسلام «کفو» بودن (بقره- ۲۲۱) است و نخستین مرتبه از کفو بودن، همسانی مذهب و دین است و هم‌سویی بینش‌ها، باورهای دینی و پایبندی عملی زوجین به ارزش‌ها از مهم‌ترین عوامل پایدار در زندگی زناشویی است. خداوند متعال (نور- ۲۶)، بهترین ازدواج را وصلت پاکان و متقیان با یکدیگر می‌داند. کم توجهی یا بی‌توجهی به این امر مهم در روابط زناشویی، به معنی بنا کردن ستون‌های کانون زندگی بر زمینی سست و ناپایدار است (۷).

اغلب پژوهشگران بر این باورند که وجود عقاید مذهبی تأثیر بسزایی در استحکام خانواده دارد. ایمان به خدا موجب می‌شود که نگرش فرد به کل هستی هدف‌دار باشد. عدم ایمان به خدا موجب می‌شود که فرد انسجام و آرامش نداشته باشد و همین امر موجب ضعف و منشأ اختلاف‌های بسیاری در زندگی خانوادگی می‌شود. پژوهش‌های انجام شده در این زمینه نشان داده‌اند که پایبندی به مذهب، عامل مهمی در

تحکیم روابط محبت‌آمیز بین آنان می‌شود، تا آن جا که می‌توان گفت اصل اساسی در ازدواج موفق، ایجاد صمیمیت بین زوجین است. صمیمیت یک فرایند پویا است که بر اعتماد و احترام متقابل استوار است و آن یک نیاز واقعی است که ریشه درونی داشته، از نیاز بسیار اساسی برای دلبستگی نشأت می‌گیرد (۳)، اما در آن روی سکه، یعنی در ازدواج ناموفق و از هم گسسته، عدم وجود صمیمیت، خواه ناخواه یک رابطه را به پایان خود نزدیک می‌کند. به طور مثال در یک تحقیق معتبر که در آمریکا درباره علل طلاق انجام شده، ۸۰٪ مردان و زنانی که طلاق گرفته بودند، علت جدایی و شکست ازدواج خود را فقدان اساسی صمیمیت و عدم احساس عشق ذکر کرده بودند (۴). علاوه بر این، سطح تمایز و استقلال نیز با صمیمیت ارتباط دارد. به نظر Bown (به نقل از رضایی) افراد تمایل دارند که همسرانی با سطح تمایز مشابه انتخاب کنند. تمایز پایین در همسران را با صمیمیت ارزیابی شده توسط دیگری همراه می‌داند، که در آن خود افشایی به رفتار همسر یا پویایی رابطه بستگی دارد. زوجین با سطح تمایز پایین تحمل سطوح بالای صمیمیت را ندارند. همسران با تمایز بالا و استقلال، تحمل بیشتری برای صمیمیت دارند و خود افشایی آن‌ها به رفتار همسر یا پویایی‌های رابطه بستگی ندارد (۵).

اصول حاکم بر ارتباط سالم از دیدگاه اسلام، که ازدواج بر پایه آن صورت می‌گیرد، در مرتبه اول مودت و رحمت زوجین (روم- ۲۱) است. شناخت حقوق متقابل (بقره- ۲۲۸) و توجه به این حقیقت که پذیرش حقی برای یک فرد، برای طرف مقابل، تکلیف‌آور است، زندگی را از زوایای تاریک بیرون می‌آورد و ابعاد وظیفه همسران را روشن می‌کند. با وجود آن که زوجین باید با حقوق متقابل آشنا باشند و آن را انجام دهند، اما آن چه محیط خانواده را منشأ صفا و صمیمیت می‌کند، ایثار و فداکاری زوجین است و در روایات اسلامی در مورد ایثار و فداکاری حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (س) به عنوان خانواده نمونه در اسلام به طور مکرر آمده است (۶). از آثار روابط سالم همسران در خانواده از دیدگاه اسلامی،

کردند که دینداری مهم‌ترین عامل در تفاهم زوجین است و مذهب تأثیرات مهمی بر رابطه زوجین دارد. عدم تجانس مذهبی باعث اضطراب و افسردگی در زنان می‌شود و این نشان می‌دهد که زنان از این نابرابری بیشتر متأثر می‌شوند (۱۴). با توجه به این که جامعه ایران، جامعه‌ای مذهبی شناخته می‌شود و از آن جا که مذهب و ابعاد جهت‌گیری مذهبی در روابط بین اعضای خانواده نقش مهمی را ایفا می‌کند. پرداختن به اثر ارتباط اسلامی و نگرش مذهبی در روابط خانوادگی ضروری به نظر می‌رسد. بر این اساس هدف از پژوهش حاضر بررسی اثر ارتباط اسلامی و نگرش مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی است.

مواد و روش‌ها

از آن جا که هدف پژوهش حاضر بررسی اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی زوجین بود، طرح تحقیق مداخله‌ای با پیش‌آزمون و پس‌آزمون و پیگیری است که در آن از دو گروه آزمایش و شاهد استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش زوجین با طول مدت ازدواج ۷-۳ سال شهر اصفهان بودند که به فراخوان محقق برای بهبود رضایت زناشویی از طریق مهارت‌های ارتباطی از دیدگاه اسلامی پاسخ مثبت دادند. تعداد آن‌ها ۶۰ زوج بود و آزمون رضایت زناشویی Enrich روی آن‌ها در مرحله پیش‌آزمون اجرا شد. سپس ۳۰ زوج که کم‌ترین نمره را در پیش‌آزمون گرفتند، انتخاب و به صورت تصادفی به دو گروه آزمایش و شاهد تقسیم شدند. گروه آزمایش طی ۶ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت آموزش مهارت ارتباطی زناشویی از دیدگاه اسلامی قرار گرفتند. پس از اتمام برنامه آموزشی از هر دو گروه پس‌آزمون و آزمون پیگیری یک ماه پس از اجرای پس‌آزمون از هر دو گروه به عمل آمد.

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه ۴۷ سؤالی رضایت زناشویی Enrich: Olson از این پرسش‌نامه برای بررسی رضایت زناشویی استفاده کرده، معتقد است که هر یک از موضوع‌های این پرسش‌نامه در

پایداری ازدواج و رضایت زناشویی است. در نقطه مقابل، هر چه میزان مغایرت در باورهای مذهبی زوجین بیشتر باشد، میزان اختلاف آن‌ها بیشتر خواهد بود (۹) و تعارض مذهبی میان زن و مرد به دشواری‌های شخصی و خانوادگی می‌انجامد (۱۰). ازدواج با افراد ناهمسان از لحاظ مذهبی را می‌توان نشانه ضعف کنترل‌های اجتماعی دانست. این میل در میان همه افراد یک جامعه یکسان نیست. افراد جوان‌تر و کسانی که در موقعیت اقتصادی-اجتماعی پایین‌تری قرار دارند، بیشتر مستعد این گونه ازدواج‌ها هستند. میزان طلاق در ازدواج‌های ناهمسان بیشتر از ازدواج‌های همسان است. پایبندی‌های مذهبی زوج می‌تواند باعث ایجاد اعتماد و احترام متقابل شده، رضایت زناشویی را افزایش دهد. عدم پایبندی به مسایل مذهبی می‌تواند بی‌تعهدی را در رفتار زوج ایجاد کرده، از این طریق، باعث کاهش رضایت زناشویی می‌شوند (۱۱).

سلامت بخش‌ترین جنبه دین، توانایی آن در فرو کاستن از تنیدگی وجودی و معنی‌دهی به زندگی انسان است. تأثیر باورهای دینی در انجام واجبات و ترک محرمات به استحکام خانواده و روابط زناشویی می‌انجامد. پیامبر اکرم می‌فرماید: کسی که برای رسیدن به پاداش الهی بر بد اخلاقی همسر خود صبر کند، خدا ثواب شکرگزاران را به او عطا می‌کند (۱۲). همچنین از دیگر تأثیرات باورهای دینی، افزایش تحمل انسان در مقابل مشکلات زندگی است. انسان معتقد می‌داند که یکی از سنت‌های خداوند، امتحان است که همه انسان‌ها با آن رو به رو می‌شوند. در قرآن (آل عمران - ۱۵۴) آمده است که [این سختی‌ها و مشکلات] برای این است که خداوند، آن چه در سینه‌های پنهان دارید، بیازماید و آن چه را در دل‌های شما است خالص گرداند (۱۳).

رضایی، در پژوهشی به این نتیجه رسید که همبستگی مثبت و معنی‌داری بین میزان عمل به باورهای دینی و میزان صمیمیت، محبت و پایبندی به تعهدات در بین زوجین وجود دارد. به این معنی که هر چه میزان عمل به باورهای دینی در زنان بالاتر بوده، آن‌ها صمیمیت بیشتری با همسران خود تجربه کرده‌اند (۵). در پژوهشی Demaris و همکاران عنوان

محاسبه روایی این آزمون ثنائی، نشان داد که کلیه خرده مقیاس‌های پرسش‌نامه Enrich، زوج‌های راضی و ناراضی را متمایز می‌کند و این نشان می‌دهد که این پرسش‌نامه از روایی ملاک خوبی برخوردار است (۱۶).

یافته‌ها

به منظور داشتن تصویر کامل و واضح‌تری از نمونه پژوهش، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) زوجین به تفکیک جنسیت، در دو گروه آزمایش و شاهد در جداول ۱-۴ آورده شده است.

ارتباط با یکی از موضوع‌های مهم است. سوالات به صورت پنج گزینه‌ای (کاملاً موافق، موافق، نه موافق و نه مخالف، مخالف و کاملاً مخالف) هستند و به هر گزینه آن از یک تا پنج امتیاز تعلق می‌گیرد. پایایی آزمون به روش Cronbach's alpha توسط اولیاء، ۰/۹۱ گزارش شده است (۱۰). همچنین عبدالله‌زاده، در تحقیق خود، Cronbach's alpha پرسش‌نامه را ۰/۹۳ گزارش کرده است. همبستگی بازآزمایی این آزمون ۰/۷۸ برای مردان و ۰/۸۳ برای زنان بوده است (۱۵). در پژوهش حاضر ضریب پایایی پرسش‌نامه به روش Cronbach's alpha معادل ۰/۸۲ به دست آمد. برای

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد سن شرکت‌کنندگان در پژوهش در دو گروه آزمایش و شاهد

گروه	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر
آزمایش	مرد	۳۳/۹۳	۵/۴۳	۲۷	۴۴
	زن	۲۸/۳۳	۲/۵۸	۲۳	۳۵
	کل	۳۱/۱۳	۵/۳۴	۲۳	۴۴
شاهد	مرد	۳۱/۴	۲/۲	۲۷	۳۵
	زن	۲۷/۴۷	۲/۶۷	۲۱	۳۱
	کل	۲۹/۴۳	۳/۱۲	۲۱	۳۵

جدول ۲. تحصیلات شرکت‌کنندگان در پژوهش به تفکیک گروه‌ها

گروه	جنسیت	تعداد	ابتدایی	سیکل	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس
آزمایش	مرد	۱۵	۱	۵	۷	۰	۲
	زن	۱۵	۰	۱	۱۲	۲	۰
	کل	۳۰	۱	۶	۱۹	۲	۲
شاهد	مرد	۱۵	۳	۴	۵	۱	۲
	زن	۱۵	۲	۱	۹	۱	۲
	کل	۳۰	۵	۵	۱۴	۲	۴

جدول ۳. میزان درآمد خانوارها در نمونه پژوهش در دو گروه آزمایش و شاهد

میزان درآمد	گروه آزمایش	درصد	گروه شاهد	درصد
۲۰۰ هزار به پایین	۲	۱۳/۳۳	۳	۰/۲۰
بین ۲۰۰-۴۰۰	۷	۴۶/۶۷	۹	۰/۶۰
بین ۴۰۰-۶۰۰	۴	۲۶/۶۷	۳	۰/۲۰
بین ۶۰۰-۸۰۰	۱	۶/۶۷	۰	۰
یک میلیون به بالا	۱	۶/۶۶	۰	۰

جدول ۴. فراوانی و درصد تعداد فرزندان نمونه پژوهش در دو گروه آزمایش و شاهد

تعداد فرزندان	گروه آزمایش		گروه شاهد	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱	۱۰	۰/۶۷	۹	۰/۶۰
۲	۵	۰/۳۳	۶	۰/۴۰

جدول ۵. میانگین و انحراف معیار نمره‌های مؤلفه‌های رضایت زناشویی زوجین در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون و پی‌گیری

متغیر	گروه	تعداد	پیش‌آزمون		پس‌آزمون		پی‌گیری
			میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	
جهت‌گیری مذهبی	آزمایش	۳۰	۱۳/۶	۲/۴۷	۱۵/۳۳	۲/۴۸	انحراف استاندارد
	شاهد	۳۰	۱۴/۱۷	۲/۳	۱۴/۲۱	۲/۳۵	میانگین
ارتباط زناشویی	آزمایش	۳۰	۱۰/۶۷	۲/۶	۱۳/۸۳	۲/۲۷	انحراف استاندارد
	شاهد	۳۰	۱۲/۱	۲/۸۱	۱۲/۲۵	۲/۹۴	میانگین

کاهش یافته است.

یافته‌های استنباطی مربوط به ارتباط زناشویی نشان می‌دهد که با توجه به ضریب F محاسبه شده، در مرحله پس‌آزمون ($P = ۰/۰۳۳$) و در مرحله پیگیری ($P = ۰/۰۲۴$) بین میانگین نمرات ارتباط زناشویی شرکت‌کنندگان در دو گروه آزمایش و شاهد تفاوت معنی‌دار وجود دارد. همچنین یافته‌های استنباطی مربوط به جهت‌گیری مذهبی نشان می‌دهد که با توجه به ضریب F محاسبه شده، در مرحله پس‌آزمون ($P = ۰/۰۲۷$) و در مرحله پیگیری ($P = ۰/۰۱۱$) بین میانگین نمرات جهت‌گیری مذهبی شرکت‌کنندگان در دو گروه آزمایش و شاهد تفاوت معنی‌دار وجود دارد. بنابراین هر دو مورد تأیید قرار گرفت (جدول ۷، ۶).

در بحث یافته‌های توصیفی، همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، در متغیر جهت‌گیری مذهبی میانگین و انحراف معیار نمره‌های زوجین شرکت‌کننده در گروه آزمایش و شاهد در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون، حاکی از این است که میانگین نمره‌های گروه آزمایش از پیش‌آزمون ($۱۳/۶$) به پس‌آزمون ($۱۵/۳۳$) افزایش یافته است و این افزایش نمرات در آزمون پی‌گیری ادامه داشته است ($۱۵/۵$). همچنین در متغیر ارتباط زناشویی میانگین نمره‌های گروه آزمایش از پیش‌آزمون ($۱۰/۶۷$) به پس‌آزمون ($۱۳/۸۳$) و پی‌گیری ($۱۴/۱۳$) افزایش یافته است. این نتیجه بیانگر این است که روش آموزشی اثر خود را در یک ماه بعد از مداخله هنوز حفظ کرده است، اما در گروه شاهد میانگین نمره‌ها

جدول ۶. نتایج تحلیل کواریانس تأثیر عضویت گروهی بر میزان نمرات ارتباط زناشویی دو گروه

شاخص‌های آماری	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	ضریب F	معنی‌داری (P)	میزان تأثیر	توان آماری
پس‌آزمون	۰/۰۲۱	۱	۰/۰۲۱	۰/۰۰۳	۰/۹۵۷	۰/۰۰۱	۰/۰۵۰
پیگیری	۲۴/۶۵۸	۱	۲۴/۶۵۸	۴/۰۴۵	۰/۰۴۹	۰/۰۷۱	۰/۵۰۶
پس‌آزمون	۳۳/۵۷۵	۱	۳۳/۵۷۵	۴/۷۹۲	*۰/۰۳۳	۰/۰۸۳	۰/۵۷۵
پیگیری	۳۳/۰۶۲	۱	۳۳/۰۶۲	۵/۴۲۳	*۰/۰۲۴	۰/۰۹۳	۰/۶۲۸

جدول ۷. نتایج تحلیل کواریانس تأثیر عضویت گروهی بر میزان نمرات جهت‌گیری مذهبی دو گروه

منبع تغییرات	شاخص‌های آماری	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	ضریب F	معنی‌داری (P)	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	پس‌آزمون	۳۵/۸۱۴	۱	۳۵/۸۱۴	۶/۷۶۴	*.۰/۰۱۲	۰/۱۱۳	۰/۷۲۴
پیگیری	پیگیری	۰/۴۰۱	۱	۰/۴۰۱	۰/۰۵۴	۰/۸۱۸	۰/۰۰۱	۰/۰۵۶
پس‌آزمون	پس‌آزمون	۲۷/۲۱۵	۱	۲۷/۲۱۵	۵/۱۴۰	*.۰/۰۲۷	۰/۰۸۸	۰/۶۰۵
عضویت گروهی	پیگیری	۵۱/۹۲۶	۱	۵۱/۹۲۶	۶/۹۶۳	*.۰/۰۱۱	۰/۱۱۶	۰/۷۳۶

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی زوجین شهر اصفهان انجام شد. نتایج حاصل از پژوهش، بیانگر این است که اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی زوجین شهر اصفهان مؤثر بود و با سطح معنی‌داری ($P = ۰/۰۵$) تأیید گردید. یافته‌های پژوهش حاضر همسو با دیگر تحقیقات می‌باشد. از جمله Kotrla و همکاران، در تحقیقی بر زوجین اسپانیایی، به این نتیجه رسیدند که آموزش مهارت‌های ارتباطی باعث افزایش هماهنگی زوجین و نیز اجتناب از درگیری و تعارض شد (۱۷). Karahan و Yalcin طی هشت جلسه مهارت‌های مدیریتی خشم، همدلی، مسؤلیت‌پذیری و خودشناسی را به زوجین آموزش دادند و به این نتیجه رسیدند که این آموزش‌ها اثر مثبتی بر میزان سازگاری زناشویی داشته است و به تغییرات رفتاری دراز مدت در زوجین منجر می‌شود (۱۸). Cornelius و همکاران، نشان دادند که زوجینی که ارتباطات کلامی بیشتری با هم داشتند و بحث‌های داخلی خانواده برای آن‌ها در اولویت بود، نسبت به زوجینی که ارتباطات کلامی کمتر و یا به موضوعات غیر شخصی می‌پرداختند، از سطح رضایت زناشویی بیشتری برخوردارند، توافقات بیشتری با هم دارند و علاقمند به بازسازی روابط خود هستند و زوجین مذهبی در ارتباط زناشویی موفق‌تر بودند (۱۹). همسو با این تحقیق Vanderbleek و همکاران نشان دادند که زوجینی که اوقات فراغت بیشتری را با هم می‌گذرانند و سرگرمی‌های مشترکی دارند، ارتباطات کلامی و عاطفی بیشتری با هم دارند، در

سلامت جسمی و روحی آن‌ها مؤثر است و در نهایت رضایت زناشویی به دنبال دارد (۲۰). Marsh و Dallos، با بررسی نقش دین و تجانس مذهبی در بین زوجین، به این نتیجه رسیدند که مذهب نقش مهمی در رضایت زناشویی دارد (۲۱). به این ترتیب که عقاید و اعمال مذهبی از لحاظ درون فردی، فرد را قادر می‌سازد که از لحاظ فیزیولوژیکی، شناختی و عاطفی خشم خود را کنترل کند و به او کمک می‌کند که مسؤلیت اعمال خود را در تعارض‌ها بپذیرد. از لحاظ بین فردی، اعمال مذهبی شرایطی ایجاد می‌کند که فرد در هنگام خشم به خدا توجه کند و حمایتی برای هر دو زوج ایجاد می‌کند، که از تعارض با یکدیگر اجتناب کنند، ارتباط با خدا یک نقش تعاملی و جبرانی در رابطه با روابط زناشویی دارد. دانش، نیز نشان داد که با خودشناسی اسلامی می‌توان میزان سازگاری زناشویی را افزایش داد و اختلاف‌های آن‌ها را از بین برد. نگرش‌های معیوب زوجین را به هستی تغییر داد و معنی جدیدی به زندگی زناشویی خود بدهند، به رفتارهای خود بصیرت پیدا کنند و تفکرات و انتظارات غیر منطقی خود را تصحیح دهند، هر چه باورهای غیر منطقی همسران بالاتر و آگاهی به اشتباه بودن این تفکرات کمتر باشد، کیفیت ارتباطی همسران مختل‌تر و میزان سازگاری آن‌ها کمتر خواهد بود (۲۲).

با توجه به مطالب بالا، مشخص شد که اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی می‌تواند سبب فزونی رضایت زناشویی شود. البته این پژوهش مانند سایر پژوهش‌هایی که در حوزه علوم رفتاری و روان‌شناسی صورت می‌گیرند، محدودیت داشت، از جمله تعداد کمی به طور داوطلبانه حاضر

زوجین مراجعه‌کننده استفاده نمایند.

سپاسگزاری

بدین وسیله از آقای نظام‌زاده، سرپرست مرکز مشاوره نگرش، به واسطه تدارک شرایط اجرای این پژوهش سپاسگزاری می‌نماییم.

به همکاری در امر تحقیق شدند و مجبور بودیم به همین نمونه کم اکتفا کنیم. از این رو به محققین پیشنهاد می‌شود که در صورت امکان این پژوهش را با تعداد بیشتری از زوجین و با طول مدت ازدواج متفاوت تکرار کنند و نیز به مشاوران، روان‌شناسان و درمان‌گران خانواده توصیه می‌شود که از این روش درمانی برای بهبود رضایت‌مندی زناشویی

References

1. Amini I. Marriage faith or ethics family. 19th ed. Tehran: Islamic Thought Press; 2004. p. 86-7. [In Persian].
2. Bernstein FH, Bernstein MT. Marital Therapy (Recognition and treatment of marital differences). Trans. Sohrabi H. 1st ed. Tehran: Rasa Publication; 2003. p. 83-4.
3. Bagarozzi D. Enhancing intimacy in marriage. Trans. Etemadi O, Atashpoor H. 1st ed. Isfahan: Khorasan Branch, Islamic Azad University Publication; 2002. p. 24-6. [In Persian].
4. Bagarozzi D. Improving intimacy in marriage. Trans. Reza Zadeh and Pour Naghash Tehrani. 1st ed. Tehran: Al-Zahra University Publication; 2002. p. 56-8. [In Persian].
5. Rezaei J. The Effect of Training of Islamic Lifestyle with emphasis on Family Organization on Marital intimacy and Commitment in Arak. [Thesis]. Isfahan: School of Education Science and Psychology, Isfahan University; 2010. [In Persian].
6. Ghaemi Amiri A. Sample family in the Islam. 1st ed. Tehran: Association education and parents Press; 2007. p. 215-7. [In Persian].
7. Hosseini D. Healthy relationships in families. 14th ed. Qom: Garden Book Publication; 2010. p. 60-1. [In Persian].
8. Kiani AR, Farah Bakhsh K, Asadi M, Shir Alipour A. Religious orientation and dimension of family communication Boundaries: A fundamental correlation. *Ravanshenasi Va Din* 2010; 3(3): 93-106. [In Persian].
9. Ghafouri varnoosfarani MR, Golparvar M, Mahdi Zadegan I. A study of Attachment styles and religious attitudes as predictors of success of failure of Marital relationship. *Journal of Research in Behavioural Sciences* 2009; 7(2): 143-54. [In Persian].
10. Oliya N. The Effect of marital enrichment on marital satisfaction in Isfahanian couples. [Thesis]. Isfahan: School of Education Science and Psychology, Isfahan University; 2006. [In Persian].
11. Nazari AM. Review and compare the effect of enrichment and relationship advice solutions - based marital satisfaction couples both working. [Thesis]. Tehran: Teacher Training University; 2004. [In Persian].
12. Majlesi MB. Bhaalanvar. 1st ed. Qom: Qom Seminary Press; 1984. p. 244-51. [In Persian].
13. Heydari M. Religiosity and family satisfaction. 3rd ed. Qom: Publication of Imam Khomeini Education and Research Institute; 2008. p. 31-5. [In Persian].
14. Demaris A, Mahoney A, Pargament KI. Sanctification of marriage and general religiousness as buffers of the effects of marital inequity. *J Fam Issues* 2010; 31(10): 1255-78.
15. Atari YA, Amanollahi Fard A, Merabizadeh Honarmand M. Studying of relation personality particulars and person- family factors with marital satisfaction. *The Journal of Education Science and Psychology* 2006; 13(3): 81-108. [In Persian].
16. Sanaei B. Scales family and marriage measurement. 1st ed. Tehran: Besat Publication; 2000. p. 74-80. [In Persian].
17. Kotrla K, Dyer P, Stelzer K. Marriage education with Hispanic couples: Evaluation of A communication workshop. *Journal Family science Association* 2010; 2(1): 93-108.
18. Yalcin BM, Karahan TF. Effects of a couple communication program on marital adjustment. *J Am Board Fam Med* 2007; 20(1): 36-44.
19. Cornelius TL, Alessi G, Shorey RC. The effectiveness of communication skills training with married cCouples: Does the issue discussed matter? *The Family Journal* 2007; 15(2): 124-33.
20. Vanderbleek L, Robinson EH, Casado-Kehoe M, Young ME. The relationship between play and couple satisfaction and stability. *The Family Journal* 2011; 19(2): 132-9.
21. Marsh R, Dallos R. Religious beliefs and practices and Catholic couples' management of anger and conflict. *Clinical Psychology and Psychotherapy* 2000; 7(1): 22-36.
22. Danesh E. The effect of Islamic self in marital adjustment increased. *Counseling Research and Developments* 2004; 3(11): 8-30.

The effects of islamic communication style and religious attitudes on marital satisfaction improvement

Farzaneh Monjezi¹, Abdollah Shafiabadi², Mansour Sodani³

Abstract

Aim and Background: The present study tried to assess increasing marital satisfaction and family health as two of the primary mental health measures.

Methods and Materials: This quasi-experimental case-control research used a pretest-posttest design with follow-up. The statistical population consisted of 60 couples in Isfahan, Iran. The subjects were wishing to solve their marital problems and volunteered to participate in the program. Couples were included if they had been married for 3-7 years. Data was collected by the 47-item Enrich Marital Satisfaction Scale. Finally, 30 couples with the lowest pretest scores were randomly allocated to two groups of experimental and control (15 couples in each group). The study group attended a 6-week communication skills program including weekly 90-minute sessions. A final application of the marital satisfaction scale was administered to both groups at the end of the program. A follow-up test was given 1 month later to all the subjects participating in the couples communication program. Multivariate analysis of covariance (MANCOVA) was used for analyzing data.

Findings: The Islamic communication styles and religious attitudes were found to be effective on couples' marital satisfaction in the posttest and follow-up ($P < 0.05$). In addition, the posttest and follow-up scores were significantly higher than pretest scores in the experimental group.

Conclusions: According to our findings, application of marriage counseling based on Islamic communication styles and religious attitudes are suggested in order to enhance marital satisfaction.

Keywords: Marriage communication, Marital satisfaction, Religious homogamy, Islamic communication, Religious attitudes.

Type of article: Original

Received: 30.05.2011

Accepted: 25.12.2011

1. MSc Student, Department of Counseling, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Khouzestan, Iran. (Corresponding Author)
Email: fm.esfahani@gmail.com

2. PhD, Professor, Department of Counseling, Tehran Allameh University, Tehran, Iran.

3. PhD, Associate Professor, Department of Counseling, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.